

ВОДИЧ ЗА НАСТАВНИКЕ

Твоје ЗНАЊЕ

Имплементација Националне стратегије
за борбу против злоупотребе дрога

Пројекат који финансира Европска унија

ВОДИЧ ЗА НАСТАВНИКЕ

ВОДИЧ ЈЕ НАМЕЊЕН наставницима у њиховом раду са ученицима 4., 5. и 6. разреда основне школе. Имајући у виду развојне карактеристике деце наведених узраста, улога наставника у раду са млађом децом подразумева више усмеравања и вођења током активности, док у раду са старијом децом, која су у стању да се баве апстрактним идејама, наставници могу да пруже више слободе ученицима и да делају кроз улогу фасилитатора.

За примену овог водича потребно је да наставници претходно похађају акредитовани програм »Креативни рад са ученицима на превенцији злоупотребе психоактивних супстанци« (Кашалоџ програма сшалноџ сшручноџ усавршавања наставника, васпитача, сшручних сарадника и дирекшора).

Планирано је да се садржај приказан у овом водичу реализује у току дванаест школских часова, који се могу распоредити сходно могућностима и у складу са школским програмом и годишњим планом рада. Он се може остварити на часовима предметне наставе или одељенске заједнице.

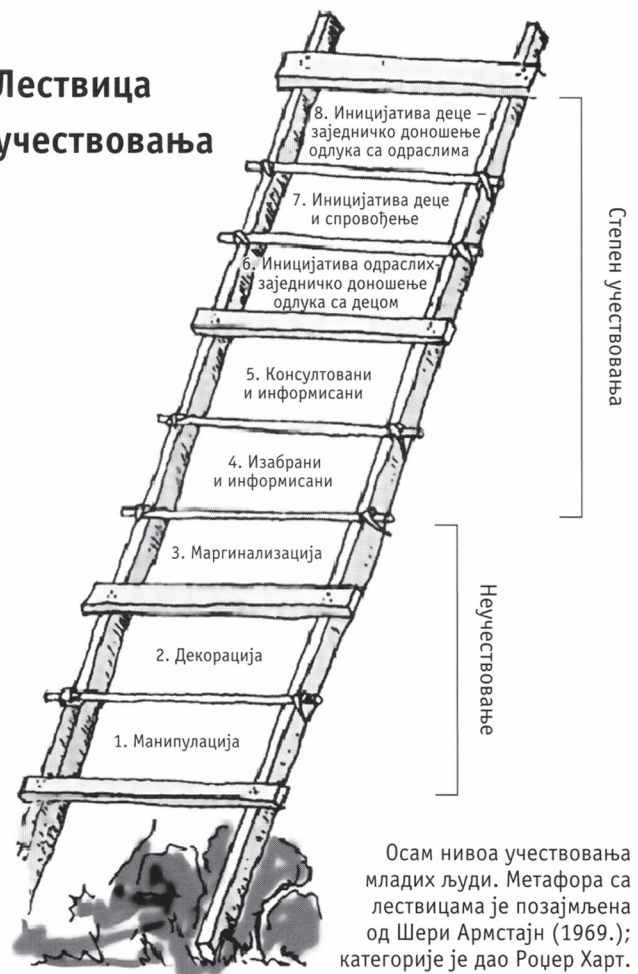
Свих дванаест часова садрже:

- Циљеве часа
- Кључне поруке за наставнике
- Потребне ресурсе
- Садржаје
- Основне активности
- Додатне активности

Основа и увод

Модел »Заједничко учење у акцији« који се налази у основи овог приступа учења о психоактивним супстанцама заснован је на оснаживању деце и младих људи, које је потребно у периоду када одрастају и почињу да доносе сопствене одлуке. Модел рада им пружа шансу да искажу своје мисли и жеље, да буду саслушани и да предузимају акције, чиме им се, између осталог помаже и у развијању самопоштовања. Учествовање деце је од суштинског значаја у многим активностима. Роџер Харт (1992) нуди користан модел како би илустровао различите приступе у односу на дечје учествовање и укључивање. Ниво учествовања је дефинисан слободом у доношењу одлука и одређивању плана акције. У случајевима где одрасли имају потпуну контролу, не постоји

Лествица учествовања

истинско учествовање деце. Само када се одређивање плана акције и доношење одлука истински деле са децом или им се то у потпуности препусти – постоји стварно заједничко учење. Степен до којег је ово могуће зависи од узраста деце и од контекста. Овај приступ охрабрује децу да доносе неке кључне одлуке, при чему наставници успостављају границе и обезбеђују концептуални оквир за дечје акције. Оно што је веома значајно јесте да одрасли, као и деца, уче из ових ситуација, а такође се подстиче и укључивање родитеља.

Приступ »Заједничко учење у акцији« је коришћен у разноврсним контекстима и са широким спектром проблема и ситуација. Користи се за теме као што су понашање, ставови и емоције и стицање знања. На основу многих искустава наставника у раду са децом даје се оквир за реализацију активности. Читав приступ се може применити у наставном процесу, у реализацији различитих наставних предмета.

Приступ у раду са ученицима наглашава емотивни аспект учења, који има за циљ и развијање емоционалне интелигенције. Наша осећања утичу на наша понашања, а код деце у ситуацијама где је изражен утицај вршњака, то долази још више до изражаја. У водичу се истражује веза између осећања и понашања, заједно са ставовима везаним за ризично понашање, као и начин на који се управља ризиком. Рад у групи представља кључни елемент у развијању међуљудских вештина. Сарадња са вршњацима у оквиру групе представља важан део овог приступа, јер се кроз њу подстиче развој друштвених вештина и емоционалне интелигенције. Током примене овог приступа група деце истражује једно од изабраних питања или проблема унутар теме, затим размењују са другим групама шта су научили о психоактивним супстанцама. На крају, информације које су на тај начин прикупили представљају у школи или у локалној заједници. Кроз ту активност деца се поново осврћу на свој рад и вреднују постигнуте резултате. Подизање самопоштовања и развијање вештина у међуљудским односима доприноси да деца озбиљније приступају обавезама, што има позитиван утицај и на учење.

За успешан рад потребно је прилагодити распоред клупа у учионици како би се омогућило деци да седе и раде у групама. Важна је и величина групе, при чему се групе од по четири или пет чланова сматрају оптималним. Веће групе су гломазне, мање групе ограничавају интеракцију. Групе се често формирају на основу другарских веза што може бити од користи, али такође може да буде и проблематично у случајевима у којима самовољна или немирна деца имају склоност да буду заједно. Да би их уклопили у различите групе, могу се користити разне технике, попут играња игара. У случајевима где ученици нису упознати са групним радом биће потребно више времена да би развили неопходне вештине за активности у којима се уче и сарадњи.

За многе искусне наставнике активности које су представљене у овом водичу биће познате. За неке наставнике ће се појавити и непознати аспекти групног рада и сарадње, док ће се у неким случајевима уобичајени начин рада преиспитивати. На пример, улога наставника се мења у улогу фацилитатора, односно, особу која само треба да олакша и потпомогне рад. Фацилитатор не намеће своје идеје већ је ту да помогне деци да артикулишу своје мисли и да их води ка увиђању да ли су њихове идеје оствариве или не, односно да даје инструкције за рад. Не може да се очекује да деца имају апсолутно сву слободу да истражују било које питање које пожелје, јер то у неким случајевима не одговара њиховим сазнајним могућностима.

Међутим, постоји доста простора у оквиру којег маштовити наставници могу да подстакну и охрабре децу да идентификују сопствене приоритете и да раде на њима, а у сарадњи са члановима локалне заједнице. Дрога се често посматра као контраверзно питање и потребно је да родитељи буду обавештени да су њихова деца укључена у различите активности које се односе на ову тему. Применом овог приступа наставници ће имати довољно контроле над активностима у које се деца укључују, пружајући им при томе довољно слободе да истражују сопствене идеје и приоритете.

Улога стручњака који долазе у школу да би пружили информације о злоупотреби психоактивних супстанци се такође разликује у односу на уобичајену праксу. Њихова стручност се и даље веома цени у оквиру овог приступа, али се од њих очекује да пруже одговоре на оно што занима децу, да се баве питањима која деца поставе и да дају одговоре на њих, а не да само одрже предавање.

За сваки час дата су објашњења за наставнике и од суштинског је значаја да их наставници прочитају и да буду сигурни да је њихов начин рада у складу са водичем. Осим тога, информатор за ученике који иде уз овај водич и који се користи на часу, пружа једноставне информације у вези са разним врстама психоактивних супстанци. Циљ информатора је пружање подршке већ постојећем знању наставника и обезбеђивање још једног извора информација за децу. Потребне у ресурсима за спровођење овог приступа су утврђене за сваки час. За многе активности су довољни само папир и оловке или бојице. На крају сваког часа деца треба да размисле о следећем: »Кључна ствар коју сам научио/ла на овом часу је...« и да забележе кратки коментар о ономе што су они лично научили како би се утврдили кључни моменти часа.

У својој суштини, »Твоје знање мења све« има за циљ да поучи децу, пружајући им прилику да праве изборе, да користе стручност одраслих о ономе што њих заиста занима и да науче како да доносе одлуке и да сами предузимају акције.

Разумевање сопствених осећања

ЦИЉЕВИ:

- ~~~~ Искусићи заједнички рад
- ~~~~ Развићи вештине сарадње
- ~~~~ Истражићи различите речи које изражавају осећања
- ~~~~ Искусићи разговор о осећањима

КЉУЧНЕ ПОРУКЕ ЗА НАСТАВНИКЕ:

Разумевање и управљање осећањима од суштинског је значаја за успешно учење. Овај час је осмишљен тако да помогне деци да кроз активности истраже осећања.

ПОТРЕБНИ РЕСУРСИ:

Простор у којем ће се играти игра, велико парче папира (табла са папиром, тзв. »флипчарт«) за записивање основних правила, припремљене картице са речима које означавају осећања.

САДРЖАЈ:

1. Договарање основних правила са групом
2. Играње игре сарадње и разговор о доживљеном искуству
3. Коришћење речи којима се означавају осећања
4. Разговор о осећањима
5. Размишљање о часу/Разматрање часа

Основне активности/посредно време

1. Договарање основних правила (око 10 минута)

Успостављање основних правила помаже одељењу да боље ради заједно и обликује индивидуално понашање. Замолите одељење да дају предлоге правила која ће им помоћи да заједно раде. Примери за то су: да саслушају једни друге, да говоре један по један, да не вичу сви у глас. Обично је довољно осам до десет правила. На листу папира који може да се постави тако да га сви виде, запишите она правила око којих се сви слажу. Користите основна правила као подсетник који помаже приликом управљања групом.

2. Играње игре сарадње

»Тачке контакта« (око 10 минута)

Поделите децу у групе од по петоро или шесторо. У овој игри, свака група има специфичан број »тачки контакта« са подом. На пример: у групи од четворо деце, уколико је тражени специфични контакт три, једно дете мора да се држи у ваздуху изнад пода док остало троје деце стоји на по једној ноzi. Математичка сложеност ће варирати у зависности од броја у групи и броја тачака контакта. За веће бројеве, сваки прст се рачуна као једна тачка контакта. Проверите напредак који су деца остварила, али помажите им само у случајевима са изразитим потешкоћама у реализацији игре. Пре него што се почне са игром, треба да подсетите децу да воде рачуна да не повредe једни друге.

Вредност ове игре лежи у квалитету дискусије која следи, јер се управо дискусијом ојачава учење о осећањима. Поставите следећа питања:

- *»Зашто је изра добро функционисала?«* (на пример, поштујући правила, радећи заједно, уз комуникацију).
- *»Уколико изра није добро функционисала, зашто није?«*
- *»Како сте се осећали када сте завршили задатак?«*

Ово би требало да доведе до разговора и разматрања различитих емоција и осећања. Подстакните групу тако што ћете постављати питања попут:

- *»Да ли сте се осећали поносно?«*

3. Приказивање осећања помоћу мимике (око 10 минута)

У овој активности једно дете помоћу мимике приказује неко осећање, а остала деца погађају шта је у питању. Око четворо или петоро деце би требало да добије прилику да помоћу мимике приказује осећање. Потражите добровољце.

Изаберите насумично једну од припремљених картица са речима које означавају осећања и покажите шта треба да раде када помоћу мимике приказују то осећање, а да при томе не говоре и не стварају било какву буку. Деца треба да погоде које се осећање показује. Понудите помоћ уколико деца не могу да погоде шта је у питању, тако што им кажете прво слово речи или понудите другу емоцију која је слична.

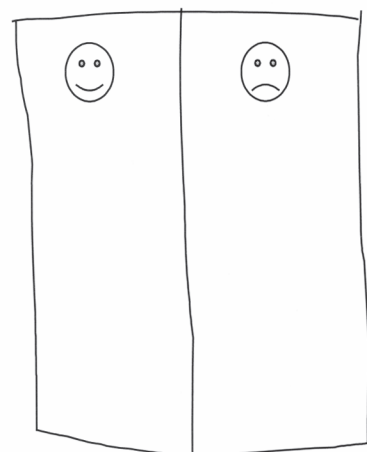
Покажите следећу картицу са речју неком добровољцу и замолите га да помоћу мимике прикаже ту реч. Остатак групе погађа које је осећање у питању. Поново дајте назнаке и идеје уколико не могу да погоде то осећање.

Вредност ове игре лежи у разговору који следи након ње и кроз који се оснажује учење о осећањима. Поставите следећа питања: *»Како си се осећао/ла када си помоћу мимике приказивао/ла осећање?«, »Шта вам је помогло да погодиш осећање?«, »Да ли сте научили неке нове речи за осећања?«*

Разговор треба да помогне деци да разумеју везе између осећања, израза лица и говора тела. Можда ће бити потребно да помогнете у дискусији како би се ове везе истакле.

4. Шта те чини срећним/тужним? (око 10 минута)

Замолите децу да лист папира поделе на два дела и да са једне стране нацртају срећно лице, а са друге тужно лице. Затражите од њих да на срећној страни напишу шта их чини срећним, а на тужној страни ствари које их чине тужним (речи, ситуације, поступци). Замолите групу да поделе неке од ствари које их чине тужнима и неке од ствари које их чине срећнима. Објасните им да треба да са другима поделе само оно што им не смета да и други знају о њима. Подсетите децу да свако има осећања која могу да буду позитивна или негативна и да је сасвим у реду да о стварима имају различита осећања. Свако може да на исту ситуацију реагује различито.

5. Размишљање о часу/разматрање часа (око 5 минута)

- Како људи показују своја осећања?
- Које су користи од тога када се ради заједно?
- Које сте нове речи за осећања научили?

Свако дете на крају треба за себе да запише: *»Кључна ствар коју сам научио/ла на овом часу је...«*

Додатне активности

Прављење модела у групи

У овој игри, свака група деце прави модел неког предмета користећи своја тела. Они свој модел показују осталим групама, при чему не користе никакве звуке, а друге групе треба да погоде шта је у питању.

Свакој групи дајте по парче папира на којем је написан предмет који треба да направе. Користите различите предмете за сваку групу. Идеје могу да буду: машина за прање веша, телевизор, компјутер, слон, кола, воз, базен за пливање, змија. Групе треба да ћуте о свом предмету. Након око два минута припрема, свака група показује свој модел осталим групама које погађају шта је у питању.

Разговарајте о томе како се осећају када раде у групи и шта су научили приликом играња ове игре.

Још идеја за картице са речима које означавају осећања

Дајте свакој групи по један комплет картица са речима које означавају осећања и затражите од њих да осећања поделе у категорије позитивних или негативних. Поразговарајте о томе како су картице раздвојили и њихове разлоге за такво раздвајање. Питајте их да ли је било неких речи које раније нису знали.

Дајте једном пару деце картицу са речју која означава неко осећање и замолите их да припреме приказ који се бави тим осећањем у трајању од 30 секунди. То осећање не сме да буде поменуто у приказу. Остали морају да погоде које је то осећање. Разговарајте колико је лако или тешко да се погоде различита осећања.

Копирајте овај списак речи на дебљи папир и исеците сваку реч тако да може да се користи појединачно. Направите неколико комплета речи.

ПОНОСНО	УЗБУЂЕНО	УЗНЕМИРЕНО	БЕСНО
СИГУРНО	НЕЗГРАПНО	ПРЕСРЕЋНО	НЕСТРПЉИВО
ЗБУЊЕНО	УПЛАШЕНО	ЗАПРЕПАШЋЕНО	ЉУБОМОРНО
ОДБАЧЕНО	ОДУШЕВЉЕНО	СРАМЕЖЉИВО	МИРНО
УЗВИШЕНО	ВОЉЕНО	РАДОСНО	НЕРВОЗНО
ЛЕЊО	ЗАЧУЂЕНО	ОДВАЖНО	ХРАБРО
УСАМЉЕНО	НЕСРЕЋНО	ЈАДНО	КРИВО
ЗБРКАНО	ЗБУЊЕНО	ПОШТОВАНО	ЕНЕРГИЧНО
ПРЕСТРАШЕНО	СУМЊИЧАВО	ШАШАВО	ЦЕЊЕНО
УЖАСНО	ТАЈНОВИТО	ЗАВИДНО	НЕУСТРАШИВО
СЕБИЧНО	ИСЦРПЉЕНО	ВЕСЕЛО	ПОСПАНО
ОГОРЧЕНО	УЗНЕМИРЕНО	ШОКИРАНО	НАПЕТО
ЗАДОВОЉНО	НЕУГОДНО	ЗАБРИНУТО	БЕЗНАДЕЖНО
ПРЕПЛАШЕНО	ОПУШТЕНО	ОБРАДОВАНО	ФРУСТРИРАНО

Разумевање утицаја вршњака

ЦИЉЕВИ:

- ~~~~ Истражити вршњачки утицај
- ~~~~ Разумети позитивне и негативне последице утицаја вршњака
- ~~~~ Ојачати комуникационе вештине
- ~~~~ Истражити везу између осећања и акција

КЉУЧНЕ ПОРУКЕ ЗА НАСТАВНИКЕ:

Осим што треба да разумеју своја сопствена осећања, деца треба да буду у стању и да управљају осећањима која су узрокована оним што други људи ураде или кажу. Посебно треба да разумеју концепт вршњачког утицаја и како да се изборе с тим.

Овај час истражује различите аспекте вршњачког утицаја и стратегије које помажу да би се он контролисао, односно, да би се њиме управљало.

ПОТРЕБНИ РЕСУРСИ:

Папир, прибор за писање, картице са сценаријом вршњачког утицаја.

САДРЖАЈ:

1. Идентификовање утицаја
2. Вршњаци и вршњачки утицаји
3. Осећања у различитим ситуацијама
4. Одговори на осећања
5. Размишљање о часу/Разматрање часа

Основне активности/посредно време

1. Идентификовање утицаја (око 5 минута)

Подсетите одељење на основна правила која су донели на претходном часу. Реците им да ће да разговарају о утицајима. »Утицај« је ефекат који нека особа или ствар могу да имају на другу особу, а који може да буде позитиван или негативан. Питајте одељење да кажу ко или шта утиче на њих и на одлуке које доносе. Запишите њихове одговоре који могу да обухватају медије, телевизију, музику, видео, филмове, славне личности, рекламе, родитеље, браћу и сестре, друге чланове породице, одрасле особе (наставници, комшије, тренери), и вршњаке. Нагласите им да смо сви ми под утицајем многих ствари, а да при томе често тога нисмо ни свесни.

2. Вршњаци и вршњачки утицаји (око 15 минута)

Затражите од групе да дају дефиницију »вршњака« и то запишите. (Вршњаци су група људи истих година, статуса или интересовања). Вршњаци обухватају другове и другарице, другове и другарице из одељења, чланове тима. Уведите одељење у разговор о томе шта је то »вршњачки утицај« и како њихови вршњаци утичу на њих. Вршњачки утицај је када неки вршњак или група утичу на одлуке и понашање чланова групе.

Поделите одељење у групе од по четворо или петоро. Замолите сваку групу да запише негативне и позитивне начине на које вршњаци утичу на њих. Замолите да свака група изнесе по једну идеју пред остатком одељења. Резимирајте идеје које су изнесене, наглашавајући да вршњачки утицај може да буде и позитиван, али и негативан.

3. Осећања у различитим ситуацијама (око 10 минута)

Радећи у истим групама, дајте свакој групи по једну картицу са сценаријем и замолите их да размисле о томе како би се **осећали** у датој ситуацији. Нагласите да се овде не ради о томе шта би они урадили, већ како би се осећали. Реците им да унутар сваке групе разговарају о томе како би се осећали у датој ситуацији. Нека свака група изнесе пред осталима до чега су дошли. Замолите по једну особу у свакој групи да на глас прочита сценарио који им је дат. Извуците сва заједничка осећања која се појаве.

4. Одговори на осећања (око 10 минута)

Радећи у истим групама, са истим сценаријем, замолите их да размисле о томе шта би урадили у свакој овој ситуацији и да размисле о томе зашто би **поступили** на тај начин. Нагласите да се овде не ради о томе како би се осећали, већ шта би они урадили. Затражите повратне информације и резимирајте шта је изнесено. Помозите деци да разумеју да то како се осећају утиче на то шта раде. На пример, када желе да се допадају другима то може да значи да ће неко да пристане да се понаша на неприхватљив начин. Разговарајте о свим идејама које имају, а које би им помогле да се одупру негативном вршњачком утицају.

5. Размишљање о часу/Разматрање часа (око 5 минута)

- Зашто долази до вршњачког утицаја?
- Какав ефекат има вршњачки утицај на понашање и акције?
- Шта неко може да уради како би смањио негативни вршњачки утицај?

Свако дете на крају треба за себе да запише: *»Кључна ствар коју сам научио/ла на овом часу је...«*

Додатне активности

Приказ: Користећи картице са сценаријем, организујте групе да одиграју приказ »Шта се следеће десило?«. Након приказа важно је да се разговара о томе зашто су доносили оне одлуке које су доносили. Шта су осећали? Питајте остале групе шта они мисле да је могло да буде учињено.

Затражите од група да припреме кратак приказ од најдуже три минута који показује неку ситуацију у којој вршњаци покушавају да утичу на неку особу. Овај утицај може да буде негативан или позитиван. Након што се изведе приказ, проведите неко време дискутујући о томе шта су приказали и питајте их како су се осећали и да ли је још неко има било какву другу идеју о томе шта је још могло да се деси.

Сценарији за вршњачки ућицај

Организујеш рођенданску журку.
Позвао/ла си некога ко ти се јако свиђа,
али та особа сада каже да ће да дође
само ако може да доведе још некога
за кога знаш да те не воли

У школи постоји једна група старије деце
са којима би волео/ла да се дружиш.
Они су те позвали да будеш са њима,
али ти знаш да они пуше цигарете.

Једно вече си отишао/ла код доброг друга,
а он извлачи конзерву пива
коју му је дао његов старији брат.
Сада жели да и ти пијеш заједно с њим.

Идеш у куповину са својим друштвом
и док сте у музичкој продавници видиш
да је један од њих ставио један ДВД
у свој џеп. Излази из продавнице,
а да није платио тај ДВД.

На путу си са својим спортским тимом.
Група твојих другара из тима
пије енергетска пића да би им то дало
више енергије током утакмице.
Нуде и теби једно.

Наставник кога стварно поштујеш
те је замолио да останеш после школе да му
помогнеш са школском приредбом.
Твоји другари те чекају испред да бисте
ишли кући. Они не воле тог наставника

У школи си имао/ла грозан дан.
Наставник те је прекорио зато што
си закаснио/ла и добио/ла си јединицу
на контролном из математике. После школе,
твоји другови задиркују неко млађе дете
и хоће да им се придружиш

Налазиш се код друга кући
и заједно користите интернет.
Твој друг шаље неку грозну поруку
некоме ко ти је драг.

Разумевање и управљање ризицима

ЦИЉЕВИ:

- ~~~~ Разумејти концепт »ризика«
- ~~~~ Разумејти како да се процењује ризик
- ~~~~ Истражити последице одлука/акција
- ~~~~ Истражити начине управљања ризицима

КЉУЧНЕ ПОРУКЕ ЗА НАСТАВНИКЕ:

Када деца сазревају у адолесценте, почињу да доносе све више одлука о себи и сопственој безбедности. Морају да препознају, процењују и да се изборе са ризицима са све мање усмеравања које им пружају одрасли. Час је осмишљен тако да подстакне дискусију о ризику и његовој процени.

ПОТРЕБНИ РЕСУРСИ:

Прибор за писање, по једна слика »Љуљашка од конопца« за сваку групу, простор у којем може да се креће, припремљене велике ознаке »висок ризик«, »низак ризик« и »?«, припремљене картице »последнице«.

САДРЖАЈ:

1. Идентификовање ризика
2. Процењивање ризика у свакодневним ситуацијама
3. Начини управљања ризиком
4. Размишљање о часу/Разматрање часа

Основне активности/потребно време

Започните час подсећањем на основна правила.

1. Идентификовање ризика (око 15 минута)

Питајте децу шта значи реч »ризик«. Објасните да је то нека ситуација у којој могу да постоје штетне последице. Поделите одељење у групе од по четворо или петоро. Поделите слику »Љуљашка од конопца«. Замолите децу да у својим групама разговарају о томе шта мисле да се следеће десило у овој ситуацији, идентификујући различите могуће сценарије и њихове последице. Дајте им око пет минута.

Поново спојте одељење и затражите од сваке групе да једна по једна дају повратне информације у вези са својим сценаријом. Затражите од деце да гласају да ли је ово активност високог или ниског ризика и дозволите им да о томе дискутују. Уколико нико не сугерише да је дечак могао да пређе преко моста да би се придружио својим друговима, питајте децу шта је могло да се деси да је он то и учинио. Да ли постоји ризик? Истакните идеју да су ставови његових другова могли да утичу на то да за дечака буде теже да одустане уколико мисли да је ризик већи него што би он волео. Повежите ово са питањем: Зашто људи преузимају ризике? Одговори могу да укључе узбуђење и ситуације када се људи праве важни. Наведите и ово

и истакните да је ризик део живота, али да ми морамо да процењујемо ризике и да одлучујемо о томе које смо ризике спремни да преузимамо – а слично је и са родитељима када доносе одлуке које се тичу деце.

2. Процењивање ризика у свакодневним ситуацијама (око 15 минута)

Проверите да ли има довољно простора да се деца крећу по учионици. Припремите три велике ознаке – »висок ризик«, »низак ризик« и »?«. Ставите »висок ризик« и »низак ризик« на супротне стране просторије и »?« између њих. Објасните да »?« значи »зависи« или »потребно ми је још информација«. Прочитајте одељењу пример активности, на пример »сецање поврћа«. Питајте децу где мисле да би најбољи одговор био (за овај пример не треба да се крећу). Вероватно ће рећи »?« – јер треба да знају колико особа има година, да ли је тој особи показано како то треба да ради, да ли је раније то већ радила, да ли има некога ко је надгледа, итд. Објасните да је тешко да се процени ризик уколико немате довољно информација и да је постављање ових питања важно за процењивање ризика. На пример, ризик сецања поврћа је висок за петогодишњака, али не и за особу која има 15 година. Изаберите пример из доле сугерисане листе (или створите свој сопствени пример на основу локалних ситуација и опасности као што је пливање у реци – али немојте да наводите коришћење дрога као пример у овој фази). Затражите од деце да размисле, без дискусије, о томе како би процењивали ризик и да се преместе до одговарајуће ознаке. Питајте по једно дете са сваке позиције зашто су донели такву одлуку. Прво питајте са позиције »висок«, затим »низак« ризик, а онда и »?«. Након што се саслушају разлози, дозволите им да поново размотре ситуацију и да се преместе уколико то желе. Поновите активност процене ризика са различитим примерима, након чега се деца враћају на своја места. Питајте их шта им је помогло да донесу одлуку о високом или ниском ризику. Истакните идеју информација – о годинама, искуству, контексту, вештини, способности. Запишите ове термине тако да деца могу да их виде током остатка часа. Замолите децу да поново направе групе у којима су радили своју прву активност у оквиру овог часа.

3. Игра последица (око 10 минута)

Припремите картице унапред. Деца ће радити у групама. Пре него што поделите картице, објасните им како ће се оне користити. Свака ће група имати по један комплет картица – једна наводи узраст, друга наводи активност, а трећа контекст. Поделите картице дајући свакој групи по једну картицу од сваке врсте, тако да укупно имају по три картице: једну која означава »узраст«, једну за »активност« и једну за »контекст«. Објасните да ће свака група да процењује ризик за узраст, активност и контекст који су им дати. Подсетите их да ће им можда бити потребно још информација, тако да треба да запишу сценарио који су изабрали, која је њихова процена ризика и било које ситуације у којима су рекли: »То зависи од...«. Реците одељењу да имају само три минута, а затим ће свака група да изнесе осталима шта су процењивали и шта су одлучили. Нагласите питања која се односе на узраст, да ли је особа сама или је са неким, и врсту друштва. На пример, у контексту »са одраслим« – да ли исто важи ако је у питању било која одрасла особа (странац?) или за »са млађом децом« – у ком узрасту може дете да буде одговорно за ризик с којим се суочавају млађа деца? Подстакните их да размењују мишљења и да о томе разговарају око пет минута. За крај активности, питајте зашто ризици могу да се смањују како људи одрастају. Нагласите да је млађој деци потребна помоћ породице да би управљала ризиком и да, како одрастамо, постајемо све више у стању да прикупљамо информације и да развијамо вештине које нам помажу да управљамо ризиком.

4. Размишљање о часу/Разматрање часа (око 5 минута)

- Како осећања и вршњачки утицај могу да натерају људе да преузимају високе ризике?
- Шта вам помаже да процените ризик?
- Шта може да вам помогне да управљате ризиком?

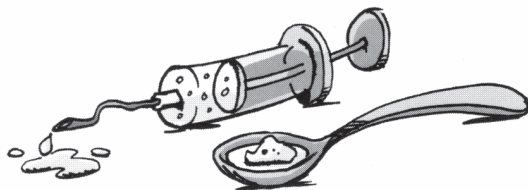
Свако дете на крају треба за себе да запише: *»Кључна ствар коју сам научио/ла на овом часу је...«*

Додатне активности**Проширена игра последица**

Свака група ће имати по читав комплет картица који се састоји од пет категорија. Без гледања треба да изаберу по једну картицу из сваке категорије, а онда да понове процену ризика као што је наведено у *Игри последица*. Ово може да се понови како би се створила разноврсност комбинација које свака група може да разматра.

Процењивање ризика у свакодневним ситуацијама – сугерисани примери

- Љуљање на конопцу преко реке
- Прелазак улице са пуно саобраћаја
- Вожња бицикла где има саобраћаја
- Вожња бицикла поред реке или језера
- Играње у парку након што је пао мрак
- Играње поред железничке пруге
- Пронађен шприц у парку
- Вожња на мотору
- Цепање дрва
- Јахање коња
- Пењање по стенама
- Вожња на тобогану
- или користите сопствене примере који су карактеристични за локални контекст.

Игра последица – припрема

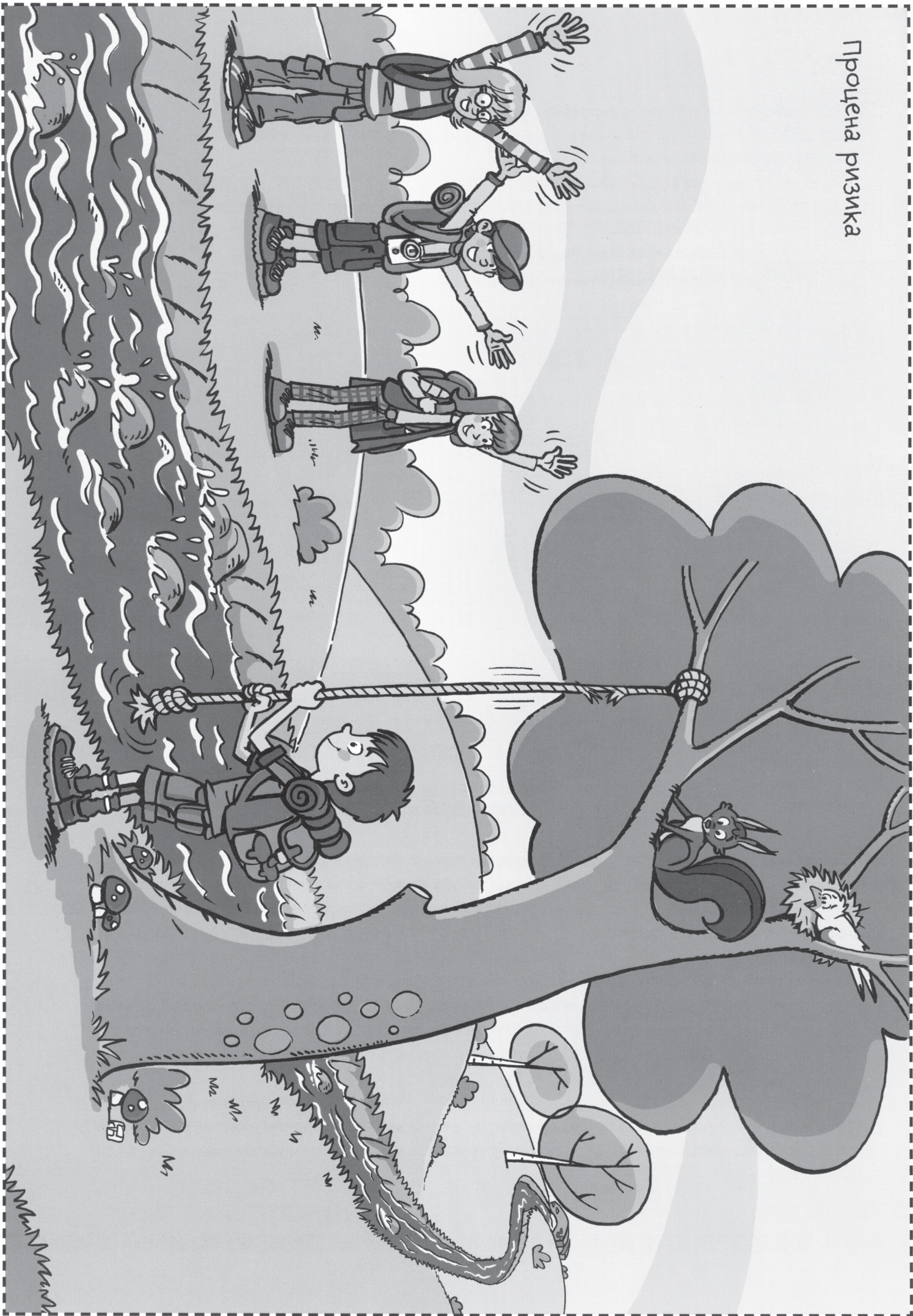
Припремите картице пре часа. Припремите довољно комплета тако да свака група може да добије по један комплет картица, плус још један комплет за наставника како би се тај користио за показивање.

За сваки комплет ће бити потребно:

- Пет картица за »узраст« – 5, 10, 12, 15, 20 година
- Пет картица за »активност« – одлазак у биоскоп, посета вашару, купање у језеру, шетња шумом ноћу, паљење логорске ватре или примери карактеристични за локални контекст. На пример, потенцијално опасни крај или активност у вашем месту могу да послуже као алтернативе уколико ви тако желите.
- Четири картице за »контекст« – сам, са друговима/другарицама истог годишта, са млађом децом, са старијим члановима породице или родитељима, са одраслом особом.

Или обојите картице (иста боја за исту врсту картица), или ставите налепницу, или напишите неко слово на позадини како би картице могле да се сортирају по врсти, а да се при томе не види пример.

Процена ризика

Учење рада у групама

ЦИЉЕВИ:

- ~~~~ Радиши у групи вршњака
- ~~~~ Развиши вештине рада у групи
- ~~~~ Унапредиши вештине слушања
- ~~~~ Унапредиши вештине сарадње
- ~~~~ Испижиши преговарање и остваривање компромиса
- ~~~~ Охрабриши учествовање

КЉУЧНЕ ПОРУКЕ ЗА НАСТАВНИКЕ:

Очекује се да деца током живота овладају важном вештином делотворног рада у групама. Овај час ојачава способност деце да раде у групи и сарађују са другима како би остварили заједнички циљ (тимски рад). Деца могу да учествују и да науче како да преговарају и остварују компромисе.

ПОТРЕБНИ РЕСУРСИ:

Папир за писање, оловке, бојице, задатак »Изгубљени у пустињи«.

САДРЖАЈ:

1. Прегледање основних правила
2. Дискусија о користима рада у групама
3. Учествовање у групној активности
4. Размишљање о часу/Разматрање часа

Основне активности/посредно време

1. Прегледање основних правила (око 5 минута)

Поделите одељење у мале групе од по четворо или петоро деце. Протекла три часа се радило у групама користећи основна правила. Питајте децу да ли је то било од користи? Да ли су им правила помогла да боље раде заједно? Да ли има неких додатака на ова правила која ће им помоћи да раде још ефикасније?

2. Дискусија о користима и изазовима рада у групи (око 10 минута)

Дајте свакој групи лист папира и замолите их да запишу што се више ствари могу сетити у вези са тиме зашто је корисно да се ради у групи. Реците им да окрену папир и да запишу који проблеми могу да постоје када се ради у групи.

Саслушајте повратне информације од деце. Наизменично питајте сваку групу да наведу по један проблем и једну корист. Резимирајте тако што ћете нагласити да иако су утврдили да постоје неки проблеми везани за рад у групама, користи су много важније и да је за рад у групи потребан напор и сарадња како би он био успешан.

3. Групни задатак заснован на сарадњи (око 25 минута)

У овој активности се ради о томе да чланови групе дискутују, слушају и да доносе одлуке засноване на сарадњи. Објасните задатак »Изгубљени у пустињи«. Не постоји тачан одговор, јер се мишљења разликују. Оно што је овде важно јесте дискусија и сарадња. Идите од групе до групе и понудите охрабрење и подршку. Упоредите различита рангирања која се дају за различите предмете и истражите разлоге сваке групе. Питајте их да опишу процес помоћу којег су дошли до сагласности.

4. Размишљање о часу/Разматрање часа (око 5 минута)

- Шта је помогло да група добро ради?
- Да ли је група сарађивала?
- Да ли су сви учествовали?

Свако дете на крају треба за себе да запише: »Кључна ствар коју сам научио/ла на овом часу је...«

Додатне активности

У групицама у којима су радили, деца:

- Осмишљавају активност која може да се ради у групи и која захтева минималне ресурсе.
- Развијају и планирају игру засновану на сарадњи.

»Изгубљени у пустињи« – упутство

Летели сте авионом који је морао принудно да слети у пустињу и нико није повређен. Задатак вам је да рангирате девет доле наведених предмета по нивоу њихове важности за ваш опстанак, при чему је први најважнији, а девети најмање важан. Поређајте предмете у облику ромба, као што је приказано.

- Батеријска лампа
- Перорез
- Магнетски компас
- Прибор за прву помоћ
- Падобран, црвено-бели
- Једна литра воде по особи
- Једно мало огледало
- Пар наочара за сунце по особи
- Један капут по особи

Одлучите како ћете да узмете у обзир мишљење свих чланова групе. Када су сви у групи задовољни рангирањем за које сте се одлучили, забележите и разлоге за то што сте предмете поређали овим редоследом.

Предлагање идеја, избор шеме и формирање група

ЦИЉЕВИ:

- ~~~~ Утврђивање шта деца знају
- ~~~~ Одредити приоритетне шеме
- ~~~~ Ојачати већине слушања
- ~~~~ Формирање групе
- ~~~~ Изградити осећај идентитета групе

КЉУЧНЕ ПОРУКЕ ЗА НАСТАВНИКЕ:

Ово је уводни час о дрогама,. Планирано је да се подстиче широко тумачење термина који обухвата и дозвољене, као и законом недозвољене дроге. Деца одређују приоритетне теме, а затим формирају групе како би се позабавили оним темама које их интересују.

Час предвиђа пуно активности и потребно је да се чврсто држите задатог времена.

На крају је и квиз за процену знања који се понавља на 12. часу.

ПОТРЕБНИ РЕСУРСИ:

Прибор за писање, листићи за гласање, велики папир и фломастер за наставника, копије квиса за процену (видети последњу страну).

САДРЖАЈ:

1. Предлагање идеја везаних за изабрану тему (дрогe)
2. Квиз процене
3. Дискусија о утврђеним питањима и успостављање приоритета од стране деце
 4. Формирање и давање имена групама
 5. Размишљање о часу/Разматрање часа

Основне активности/посредно време

Подсетите се на основна правила.

1. Предлагање идеја (око 12 минута)

Предлагање идеја или »ватромет идеја« представља једну корисну технику за изношење свих идеја које децу асоцирају на дату тему. Важна одлика ове технике јесте да се све идеје бележе без обзира на њихов евентуални значај. Слобода која се ствара у оквиру вежбе значи да деца осећају да могу да наведу све своје идеје уместо да се осећају ограничено тиме што размишљају о томе који су »прави« одговори. У овој техници не постоје погрешни одговори. (Неодговарајући одговори ће се касније изгубити када деца буду одређивала приоритете у својим групама). Такође је важно да на почетку наставник не усмерава децу својим сугестијама или идејама, као и да се током предлагања идеја омогући да сва деца једнако учествују: – Дајте сваком детету прибор за писање и замолите их, без опште дискусије, да запишу прве три ствари које им падну на памет када чују реч »дрога« – не реченице, само речи или кратке изразе.

- У овој фази немојте да им дајете било какве идеје или примере.
- Затражите од сваког детета наизменично да на глас прочита по **једну** од своје три идеје и да је запише на великом листу папира тако да то сви могу да виде. Колико год је то могуће, треба да се запишу дословно речи које су рекли ученици, мењајући их само ради евентуалне јасноће.
- Када су сви дали свој допринос, погледајте на папиру шта су све деца рекла. Затражите да допуне и другим идејама уколико их имају.
- Уколико су деца поменула само законом забрањене дроге, питајте их: »А шта мислите о...?« или »Да ли мислите...?«, како бисте укључили и алкохол, дуван, кафу и лекове (информатор нуди идеје за то).
- Деца ће можда бити подстакнута на нове идеје док буду слушала шта друга деца имају да кажу.

Као резултат ове вежбе наставник треба да стекне представу о нивоу информисаности и разумевања ученика о овој теми. Дубина и ширина знања може да изненади, као и области о којима деца нешто знају или не знају. Листа идеја и сугестија које деца наброје представља основу за наставак рада. Управо из ње ће деца да одређују приоритете и да бирају теме на које желе да се усмере током трајања програма. Важно је да се ова листа сачува за касније како би било могуће упоредити промене у нивоу знања ученика. Уколико је могуће, додајте и неке коментаре, на пример, које сте сугестије Ви морали да дате на крају набрајања идеја како бисте проширили децје тачке гледишта. Ово можете касније користити на 12. часу.

2. Квиз процене (око 5 минута)

Поделити квиз (видети последњу страну). Тражите деци да напишу своја имена на папиру и да одговарају тако што ће да обележе одговарајући одговор у кућицама. Прикупите папире и сачувајте их за 12. час.

3. Дискусија о утврђеним питањима и успостављање приоритета (око 12 минута)

Листа коју су направила деца током вежбе представља основу за одлуке о томе која ће се теме даље разрађивати. Помозите одељењу да одреди теме које су за њих занимљиве, о којима они желе да сазнају више и у вези са којима потенцијално могу да предузму неке акције. Вештина се овде своди на пружање помоћи у смањивању броја поменутих идеја на мању листу, имајући у виду интересовања деце и осетљивост опште теме везане за дроге. Током овог процеса, небитне или неприкладне теме дате током набацивања идеја се уклањају и подстиче се усмереност на битна питања, мада треба водити рачуна и да се избегне сувише директно давање инструкција. Да би се све ово урадило:

- Покушајте да одредите питања која нису прикладна. На пример, уколико листа обухвата »ризик од шприцева«, то може да буде реална тема коју деца треба да разматрају, док »криминал, употреба оружја, пиштоља« то можда није. Све законом забрањене или незабрањене дроге могу да буду прикладна тема, као што то могу да буду и лекови, мада је боље да се лекови посматрају у целини, а не као специфични примери. Тамо где постоје питања која се сматрају неприкладним, затражите од деце да чујете њихово мишљење и предложите им да се усредсреде на неке друге области. Прецртајте оне ставке које су елиминисане у овој фази, објаснивши да су то битне ствари, али да су тренутно ван делокруга рада којим ће се они бавити.

- Затражите од деце да гласају за три ставке са преосталог списка за које сматрају да су најважније и/или које су им најзанимљивије – дајте сваком детету по три мала парчета папира које ће користити као листиће за гласање.
- Пре него што се преброје гласови (а то могу да ураде и сама деца), одлучите колико група желите у одељењу. Имајте у виду да групе од више од шесторо деце могу да буду проблематичне. Уколико одлучите да имате пет група, објасните да ће пет првих избора по гласању да буду теме на којима ће радити групе (прилагодите овај број како би се уклопио са бројем група).

4. Формирање и давање имена групама (око 10 минута)

Намера је да свака група ради на различитој теми како би дошло до заједничког учења када одељењу буду давали повратне информације. Корисна стратегија помоћу које се помаже одељењу да формира групе јесте да се почне тако што ће се записати пет или шест изабраних тема и што ће се називи тих тема ставити у различите делове просторије. Можете да затражите од деце да оду и стану поред теме на коју би желели да се усредсреде. Обично ће величине група бити мање-више једнаке. Групе у којима има више од шесторо деце могу да имају проблема да раде заједно, док оне групе у којима има мање од четворо деце осећају већи притисак на чланове групе. Уколико сувише деце изабере једну тему, биће потребни преговори како би се нека од група охрабрила да пређе на неки други избор. Постоји и алтернатива да се та тема подели тако да две групе могу да се баве њеним различитим аспектима.

Када се за сваку групу договоре теме, они треба да проведу мало времена бирајући одговарајуће име како би тако за своју групу одредили неки идентитет. Назив може да буде везан за тему или само нешто са чиме се деца идентификују.

5. Размишљање о часу/Разматрање часа (око 5 минута)

- Колико сте знали о дрогама?
- Колико сте добро данас радили заједно?
- Шта бисте могли да урадите да још боље радите заједно?

Свако дете на крају треба да се за себе да запише: *»Кључна ствар коју сам научио/ла на овом часу је...«*

Додатне активности

Домаћи задатак:

Питајте чланове породице шта они знају и шта би још желели да знају у вези са приоритетним темама. Искористите време на часовима ликовног како би деца направила беџеве за групе.

Подсетник

Наставник сада може унапред да припреми 6. час тако што ће да позове на час стручњаке различитих специјалности или може да деци подели писане материјале института/завода за јавно здравље или друга помоћна наставна средства.

ОДГОВОРИ НА КВИЗ ПИТАЊА (квиз на крају водича):

1. тачно, 2. нетачно, 3. тачно, 4. тачно, 5. нетачно, 6. нетачно, 7. нетачно, 8. тачно, 9. тачно,
10. тачно, 11. нетачно 12. нетачно, 13. тачно, 14. нетачно, 15. нетачно

Сазнавање/прикупљање нових информација

ЦИЉЕВИ:

- Сазнајти више информација у вези са изабраном темом
- Оснажити вештине везане за усмеравање групног рада
- Користити различите начине за прикупљање информација

КЉУЧНЕ ПОРУКЕ ЗА НАСТАВНИКЕ:

Ова два часа пружају деци прилику да користе различите методе за добијање нових информација у вези са њиховом одабраном темом. Групе треба да раде колико год је то могуће самостално, али уз усмеравање од стране наставника код осетљивих области. Било би корисно да се унапред размисли о томе како да се оба часа искористе на најбољи могући начин. На пример, неке методе захтевају планирање унапред, а друге могу да се одмах реализују.

ПОТРЕБНИ РЕСУРСИ:

Папир, оловке, информатор »Твоје знање мења све«, леци, брошуре, приступ интернету, стручњаци.

САДРЖАЈ:

- Планирање како да се дође до информација
- Прикупљање информација на различите начине
- Завршавање рада
- Размишљање о часу/Разматрање часа

Основне активности/потребно време

Потребно време ће варирати у зависности од врсте истраживачке активности.

Етапа »Сазнавање/прикупљање нових информација« треба да буде завршена у оквиру 6. и 7. часа. Добро управљање временом током ових часова од суштинског је значаја.

1. Планирање како да се дође до информација (око 10 минута)

Нека свака група запише одговоре на следећа питања:

- Шта треба да сазнате?
- Шта намеравате да урадите?
- Како ћете то да урадите?
- Да ли сви у групи знају шта ће да раде?
- Ко ће шта да ради?
- Шта треба прво да урадите?
- Да ли вам је потребна помоћ?

2. Прикупљање информација на различите начине

Различите групе могу да користе различите начине за проналажење и прикупљање информација. У овој фази, групе треба да знају да ће информације које оне буду прикупили бити подељене са осталим групама. Такође морају ово да имају у виду док буду прикупљали информације и размишљали о томе како ће их поделити са другима.

Пружите помоћ приликом набавке неопходних књига, летака и у вези са приступом стручњацима или интернету. Поставите јасан временски оквир и задајте рокове до којих рад мора да буде завршен.

Водите рачуна о томе да групе бележе шта раде и шта су сазнали. Постоји пуно стратегија које могу да се користе за прикупљање информација. Често се као илустрација примера за прикупљање информација користи следеће:

• Писани материјали

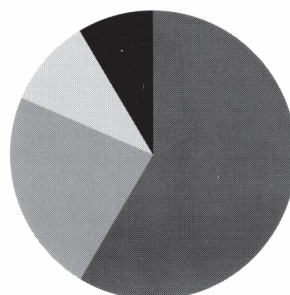
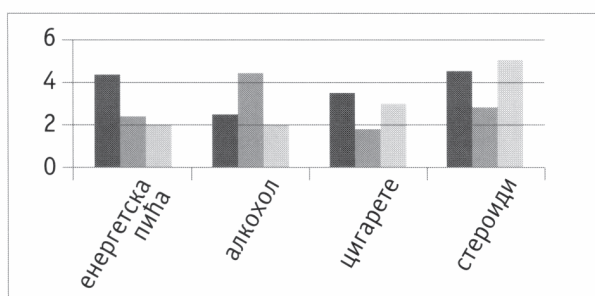
Информатор »Твоје знање мења све« ће пружити основне информације о низу различитих психоактивних супстанци и ученици треба да га користе у школи, уз помоћ наставника. Од института/завода за јавно здравље и локалних невладиних организација могу да се набаве и други писани материјали и да се искористе за ове часове.

• Коришћење интернета

Интернет представља богат извор информација, али он можда не постоји у школи или није доступан деци код куће. Уколико постоји приступ, мора се водити рачуна о сајтовима којима се приступа. Родитељима треба да се проследи обавештење у којем се каже да ће њихова деца вероватно користити интернет како би прикупили информације о психоактивним супстанцама, а њихова сагласност је значајна. Треба водити рачуна и о томе да деца не приступају неприкладним веб-сајтовима или информацијама. Корисно је да се истраже одговарајући веб-сајтови и да се ученицима укаже да за прикупљање информација треба да користе те истражене сајтове.

• Анкете

Спровођење анкете је изванредан начин да се дође до информација. Деци треба пружити подршку приликом припреме за спровођење анкете. Деца треба да знају разлику између питања са отвореним крајем и затворених питања. Затворена питања се лакше организују и илуструју путем графикона или других визуелних начина приказивања резултата. Треба добро размислити о формулацији питања како би се дошло до жељених информација.

Област превенције злоупотребе психоактивних супстанци може да буде осетљива. Ученицима треба помоћи код постављања питања, шта је прикладно, или није наметљиво, односно шта их неће довести у незгодне ситуације. На пример, уколико кажу да би хтели да питају људе да ли користе законом забрањене дроге, ово питање није прикладно и може да доведе и њих и саговорнике у тешку ситуацију. Са децом треба да се разговара о томе зашто то није прикладно и да им се предложи неке алтернативне идеје.

● Разговори са стручњацима

У зависности од тема које су деца одабрала, може да се укључи више стручњака како би се одговорило на потребе различитих група. На пример, здравствени радници, фармацеути, полицајци. Група треба да припреми питања која ће поставити стручњаку. Важно је да питања буду релевантна за стручњака који је позван. Питања такође морају да буду пристојна и ненаметљива.

Важна је и припрема самог стручњака. Проверите да ли су они схватили да ће им ученици постављати питања, а не да ће само одржати »говор«. Предвиђено је да се стручњаци укључују, на 7. часу.

3. Завршавање рада

Око 20. минута пре краја 7. часа групама треба рећи да имају око 15 минута да заврше рад на прикупљању информација. При томе треба водити рачуна да ли су забележили све битне информације.

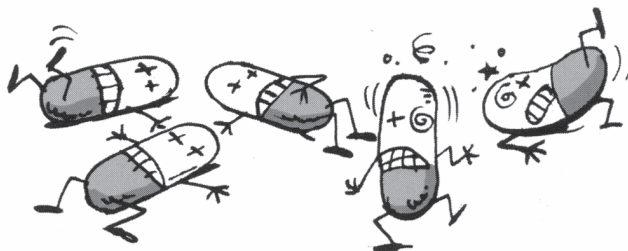
4. Размишљање о часу/Разматрање часа

- Како је било радити у групи?
- Како сте решили потешкоће са којима сте се суочили?
- Како сте се тада осећали?
- На које начине сте проналазили информације?
- Колико је лако било пронаћи информације које су вам потребне?

Свако дете на крају треба за себе да запише: *»Кључна ствар коју сам научио/ла на овом часу је...«*

Додатне активности

Користите време за домаће задатке или друге часове како бисте подржали проналажење додатних информација након 6. часа (укључити наставнике биологије, психологе и др.).

Подношење извештаја

ЦИЉЕВИ:

- ~ Пренети јасно информације
- ~ Развити сигурност и самопоуздање у комуникацији са другима
- ~ Учесћивање у размени информација са вршњацима
- ~ Планирање и представљање презентацију која укључује све чланове групе

КЉУЧНЕ ПОРУКЕ ЗА НАСТАВНИКЕ:

На овом часу, групе организују информације које су прикупили и размењују их са остатком одељења.

ПОТРЕБНИ РЕСУРСИ:

Оквир за подношење повратних информација (видети у тексту који следи).

САДРЖАЈ:

1. Припремање презентације
2. Размењивање прикупљених информација са читавим одељењем
3. Размишљање о часу/Разматрање часа

Основне активности/потребно време

1. Групе припремају повратне информације (око 10 минута)

Објасните деци на који начин ће да представе информације које су прикупили и проверите да ли им је јасно шта се од њих очекује. Свака група прати објашњење, користећи информације које су прикупили на претходном часу. Свођење читавог рада у презентацију од пет минута може да представља изазов и деци ће бити потребна подршка при томе. Потребно је да науче како да држе у фокусу кључне информације које треба да поделе са осталима.

Затим деца треба да одлуче ко ће радити који део презентације. Важно је да сви имају улогу у томе и да сви кажу нешто. Чланови групе са мање самопоуздања могу слободно да буду мање ангажовани, мање да усмено излажу, али је важно да дају свој допринос.

2. Групе размењују информације (око 5 минута по групи)

Подсетите децу да сви морају на неки начин да учествују. Водите рачуна о времену како би све групе могле да прикажу своје информације током часа. Наставник треба да им објасни да свака група има на располагању пет минута и уколико деца премаше ово време, биће им дозвољено само још мало додатног времена, јер у супротном неће бити довољно времена за друге групе.

3. Размишљање о часу/Разматрање часа (око 5 минута)

– Колико је нових информација размењено?

- Како сте се осећали када сте извели своју презентацију пред осталим групама? Каква су била осећања пре презентације? Каква после?
 - Које су ваше јаке стране приликом припремања или извођења презентације?
 - Шта бисте могли да побољшате у својој припреми или извођењу презентације?
- Свако дете на крају треба за себе да запише: »Кључна ствар коју сам научио/ла на овом часу је...«

Додатне активности

Проведите неко време у групама припремајући се да пренесете информације родитељима и члановима породице у вези са оним што сте сазнали/прикупили.

ОКВИР ЗА ПОДНОШЕЊЕ ПОВРАТНИХ ИНФОРМАЦИЈА

Назив групе
Назив теме/проблема који смо истраживали
Наши извори информација
Кључне информације које смо сазнали/прикупили
Ствари које су нас изненадиле о овој теми/проблеми
Шта мислимо да је најважније о овој теми/проблеми

Припремање за акцију (први гео)

ЦИЉЕВИ:

- ~~~~ Изабрати информације које ће се поделити са другима
- ~~~~ Изабрати циљну публику за даље информације
- ~~~~ Одлучити на који начин ће се информације пренети
- ~~~~ Започети са припремањем презентације

КЉУЧНЕ ПОРУКЕ ЗА НАСТАВНИКЕ:

Припремање за акцију ће захтевати два часа. На почетку првог од ова два часа, групе ће донети одлуке о томе која ће бити кључна порука или кључне поруке и коме планирају да пренесу те поруке (другој деци у школи, наставницима, родитељима, локалној заједници, другим школама и др). Затим почињу да припремају презентацију.

ПОТРЕБНИ РЕСУРСИ:

Папир, оловке, фломастери, машта.

САДРЖАЈ:

1. Групе утврђују које информације желе да поделе са другима
2. Ко је њихова циљна публика?
3. Почетак припремања акције
4. Размишљање о часу/Разматрање часа

Основне активности/потребно време

1. Групе утврђују које информације желе да поделе са другима (око 10 минута)

Групе морају да донесу одлуке о томе које информације сматрају да су важне и коју кључну поруку или које кључне поруке желе да пренесу. Реците групама да имају 10 минута да ово ураде. Потребно је да записују своје идеје. Прикупите повратне информације од сваке групе која је кључна порука коју су они изабрали.

2. Ко је њихова циљна публика? (око 10 минута)

Сада када су групе одлучиле које ће бити њихове поруке, треба да размисле о циљној публици. Објасните им да циљна публика могу да буду родитељи, наставници, вршњаци, млађа деца, браћа и сестре или било ко други. Прикупите повратне информације о томе кога су изабрали за своју циљну групу и зашто су изабрали баш њих.

3. Припремање акције (око 20 минута)

Свака група ће припремити начине за предузимање акције. Сви чланови групе морају да буду укључени у припремање акција. Свака група треба да припреми једно од следећег: песмицу, реп песму или рецитацију, ТВ рекламу или нешто друго. Такође могу да направе летак, постер или стрип.

Помозите им да размисле о циљној групи и да поразговарају о следећим питањима.

- Да ли је порука прикладна за циљну публику?
- Како ћете то што радите да учините занимљивим?

● Песма

Користите мелодију неке познате или традиционалне песме, или компоујте сами оригиналну мелодију, која ће представљати формат, основу за поруку коју желе да пренесу.

● ТВ реклама

Реклама не треба да буде дужа од два минута, а по могућству и краћа од тога. Имајте у виду циљну публику. Деца треба да напишу сценарио, јер треба да мере време за оно што ће да раде и да прилагоде сценарио, уколико то буде потребно. Реклама треба да има јасну поруку и нешто што ће да привуче публику којој је намењена. Питајте децу шта мисле о рекламама којих се највише сећају и разговарајте са њима зашто се те рекламе памте.

● Прављење постера

Ко је циљна публика? По чему се постер разликује од слике? Да ли је порука једноставна и лака за разумевање? Да ли порука преноси информацију, подсећа или подстиче људе да мисле? Где ће бити постављен постер? Да ли «упада» у очи? Да ли има неки слоган или логотип?

● Прављење летка

Летак пружа информације и користан је зато што људи могу да га понесу и прочитају. Потребно је да буде привлачан и да делује занимљиво. Летак мора имати назив и материјал на њему мора бити јасно распоређен, може да садржи и илустрације, а корисно је и ако може да се фотокопира. Летак може да се припреми и креира употребом различитих стилова.

● Временска ограничења

Важно је да се деци скрене пажња да имају ограничено време за припрему својих презентација. Они ће на следећем часу имати приближно 25 минута за завршавање задатака, јер ће такође остатку одељења показати шта раде. Направите планове за »јавну« презентацију која ће се реализовати на 11. часу. Подржите групе тако што ћете позвати одговарајућу циљну публику, на пример, родитеље, али уколико то није могуће, биће довољно да се рад који су обавиле групе представи другим одељењима и наставницима у школи. Свако дете на крају треба за себе да запише: *»Кључна ствар коју сам научио/ла на овом часу је...«*

4. Размишљање о часу/Разматрање часа

- Шта иде добро?
- Шта представља изазове?

Додатне активности

Осим тога, деца могу да ураде и друге ствари попут осмишљавања игре на картону или стрипа. Као подршка припреми ових додатних активности може да се користи време на другим часовима, попут ликовног, драмске секције, музичког. Користите и време за домаће задатке да би се задаци завршили.

Припремање за акцију (други гео)

ЦИЉЕВИ:

- ~~~~ Завршити презентацију
- ~~~~ Представити акцију остатаку одељења

КЉУЧНЕ ПОРУКЕ ЗА НАСТАВНИКЕ:

Припремне активности ће се завршити током овог часа, а затим ће свака група остатку одељења да представи своју песмицу, рекламу, постер/летак, итд.

ПОТРЕБНИ РЕСУРСИ:

Папир, оловке, фломастери, машта.

САДРЖАЈ:

1. Завршавање припрема за акцију
2. Свака група остатку одељења представља своју акцију
3. Информације о »јавној« презентацији
4. Размишљање о часу/Разматрање часа

Основне активности/потребно време

1. Завршавање припрема за акцију (око 25 минута)

Свака група ће бити ангажована на завршним активностима на припреми акције. Подсетите их да свако од њих мора да учествује у представљању свих активности.

2. Представљање акције одељењу (око 15 минута)

Свака група ће да представи своју акцију осталим ученицима у одељењу.

3. Информације о »јавној« презентацији

Обавестите одељење да ће на следећем часу своје активности представити широј публици. Тада ће бити присутна њихова циљна група. Важно је да се осмисли пригодан начин на који ће ученици најавити (рекламирати) своју презентацију. Припрема за следећи час »Предузимање акције« мора да буде завршена пре тог часа. Свако дете на крају треба за себе да запише: »Кључна ствар коју сам научио/ла на овом часу је...«

4. Размишљање о часу/Разматрање часа

- Шта ти се највише допало? Шта мислиш да си научио?
- Где су били изазови?

Додатне активности

Време може да се искористи и да би се увежбале представе, поправили постери и леци како би све било спремно за презентацију.

Предузимање акције

ЦИЉЕВИ:

- ~~~~ Ојачајти самопоуздање
- ~~~~ Ојачајти вештине комуникације
- ~~~~ Ојачајти вештине рада у групи
- ~~~~ Предузејти акције у вези са шемом

КЉУЧНЕ ПОРУКЕ ЗА НАСТАВНИКЕ:

Садржај и одржавање часа зависиће од изабраних активности. Подршка наставника је од суштинског значаја за управљање временом и добру организацију акција. При томе треба да се дозволи деци да самостално доносе одлуке где год је то могуће.

ПОТРЕБНИ РЕСУРСИ:

Време за презентацију и материјали који ће се користити зависе од изабраних активности.

САДРЖАЈ:

1. Предузимање акције за циљну публику

Основне активности/потребно време

1. Презентације или друге акције које групе изводе у школи или за публику ван школе (време варира)
Добро управљање активностима је веома важно. Одговарајуће време и место одржавања презентација, као и расположивост потребне опреме су важни за успех. Можда ће бити потребно позвати публику, укључујући и специјалне госте, а све ово мора да се размотри довољно времена унапред. Потребно је остварити равнотежу између пружања подршке деци и подстицања њихове самосталности у доношењу одлука и предузимању иницијативе. Коришћење доле наведене контролне листе за наставнике може да буде од помоћи. Каква год да је врста акције одабрана, мора да се осигура безбедност деце, као и њихова општа добробит уз осигурање етичких аспеката.

Свако дете на крају треба за себе да запише: *»Кључна ствар коју сам научио/ла на овом часу је...«*

Додатне активности

Презентујте активности и другим циљним групама.

КОНТРОЛНА ЛИСТА ЗА НАСТАВНИКЕ

Да ли је договорено време за одржавање акције?

Да ли су материјали спремни?

Да ли су добијене све потребне дозволе?

Да ли су послате позивнице, добијени одговори?

Размишљања о часу / Размањрање часа

ЦИЉЕВИ:

- ~~~~ Корисити различите начине за процењивање резултата
- ~~~~ Развити самосвесит кроз разговоре/дискусију са вршњацима
- ~~~~ Вредновати остварења
- ~~~~ Да се ода признање учењу о злоупотреби дрога

КЉУЧНЕ ПОРУКЕ ЗА НАСТАВНИКЕ:

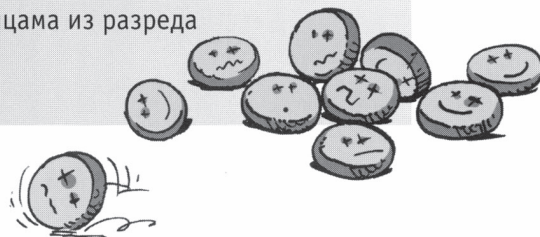
У средишту овог часа је преглед оствареног успеха и онога што је научено. Учење о злоупотреби психоактивних супстанци процењују деца, као и њихов развој вештина и делотворност њихових акција, утврђујући шта је функционисало добро, а шта је могло да буде боље.

ПОТРЕБНИ РЕСУРСИ:

Прибор за писање укључујући и празан папир, квиз процене (видети последњу страну).

САДРЖАЈ:

1. Преглед онога што је научено о злоупотреби психоактивних супстанци
2. Преглед наученог у сарадњи са друговима/другарицама из разреда
3. Вредновање остварења

Основне активности/пошредно време

1. Квиз процене (око 10 минута)

Поделити квиз (видети последњу страну). Тражите деци да напишу своја имена на папиру и да одговарају тако што ће да обележе одговарајући одговор у кућицама. Поделити деци папире са 5. часа. Замолите их да упореде одговоре.

2. Преглед онога што је научено о злоупотреби психоактивних супстанци (око 20 минута)

Објасните деци да ће на овом часу да размишљају о ономе што су научили о злоупотреби психоактивних супстанци, као и о ономе што су научили у вези са радом са другима. Да би се истражило шта су научили о злоупотреби психоактивних супстанци, организујте вежбу »Нацртај и напиши«, као што је описано у тексту који следи. Деци је потребан чист лист папира формата А4 и оловка. Затражите од деце да на врху напишу да ли су дечак или девојчица, али не треба да на лист ставе и своје име. Реците им да је то због тога да би остали анонимни и да ту могу слободно да укључе своје идеје, а да ви као наставник нећете знати ко је шта написао. Пажљиво пратите упутства за активност »Нацртај и напиши«, јер је важно да наставник деци не сугерише никакве одговоре. (Када се ови папире скупе, наставници заједно са децом могу да пореде идеје и одговоре са 3. часа како би се видело да ли има промена).

Затим замолите децу да појединачно, без разговора, напишу шта су научили о психоактивним супстанцама, а што раније нису знали. (Ово може да се уради на полеђини папира за вежбу »Нацртај и напиши«). Сакупите папире и ставите их по страни да бисте их прегледали после часа. Поведите дискусију, подстичући

децу да поделе са другима шта су научили о злоупотреби психоактивних супстанци. Покушајте да истакнете питања која се односе и на законом дозвољене, као и на законом забрањене дроге, као и на ризике који долазе од дрога. Нагласите потребу за тачним информацијама, што помаже да се процени ризик.

3. Преглед онога што је научено из процеса (око 15 минута)

Важно је да се деца осврну на процес, да размотре остварене успехе и потешкоће са којима су се сусрела, као и да сагледају своја сопствена остварења. Уведите одељење у разговор како би се истакао читав низ питања и проблема. Или, деца могу између себе да разговарају у малим групама, а затим да као читаво одељење размене своје идеје. Важно је да се осигура да сва деца дају свој допринос.

Питања за размишљање/разматрање треба да се разматрају у тишини и свако за себе.

Питања за размишљање/разматрање треба да обухвате следеће:

У ЧЕМУ СИ УЖИВАО?	СА КОЈИМ ЉУДИМА СИ СЕ СУСРЕО ИЛИ РАЗГОВАРАО?
КОЈЕ СИ ВЕШТИНЕ НАУЧИО?	ШТА МИСЛИШ ДА ЈЕ ИШЛО ДОБРО?
КО ЈЕ ЈОШ НЕШТО НАУЧИО ИЛИ ИМАО КОРИСТИ?	КОЈЕ ПОТЕШКОЋЕ СИ ИМАО?
КАКО СИ СЕ ИЗБОРИО СА ПОТЕШКОЋАМА?	ШТА ЈЕ ЗА ТЕБЕ БИО НАБОЉИ ДЕО?
ШТА ЈЕ ПОМОГЛО ДА НАША ГРУПА ДОБРО РАДИ?	
КАКО СЕ ОСЕЋАШ У ВЕЗИ СА ОНИМ ШТО СИ ОСТВАРИО?	
КОЛИКО СИ ДОБРО РАДИО У ГРУПИ?	ШТА СИ НАУЧИО О СЕБИ?
ШТА БИ СЛЕДЕЋИ ПУТ ПОКУШАО ДА УРАДИШ БОЉЕ?	

4. Вредновање остварења (око 10 минута)

Ово може да обухвати и уручивање захвалнице, похвале од стране наставника, директора школе или једног од позваних стручњака.

Извођење активности »Нацртај и напиши«

Постоје неке важне ствари на које треба обратити пажњу када се изводи активност »Нацртај и напиши«.

- Деца треба да раде индивидуално без међусобног разговора јер се активност користи као средство процењивања знања о дрогама.
- Важно је да се питања постављају тачно на овај начин и да се не нуде никаква објашњења или сугестије јер то може да доведе децу до одређених одговора.
- Деца попуњавају папире анонимно, јер се процењује знање целог одељења, а не сваког ученика појединачно. Могло би да буде од користи да се зна да ли је лист папира попунио дечак или девојчица како би се упоредили одговори по полу, па је потребно да напишу М или Ж као ознаку свог пола.
- За свако питање треба омогућити довољно времена, а при томе водити рачуна да деца не проводе превише времена на дотеривању цртежа. Распоредите активност тако да не траје дуже од укупно 10 минута.

1. Деци ће бити потребан лист папира формата А4 и хемијска или графитна оловка. Објасните им да ће радити једну активност да би се након тог рада видело шта знају о дрогама. Подсетите их на то да је важно

да буду тихи и да мисле само на сопствене одговоре. Реците им да неће добијати оцене за свој рад, јер се ради анонимно, али да ћете им као целом одељењу дати повратне информације у вези са њиховим знањем.

2. Замолиите их да пресавију папир на четири дела. Папир затим отворити и на горњој половини означити делове са 1 и 2, а на доњој половини са 3 и 4. Реците им да на врху папира напишу М или Ж као ознаку свог пола.

3. Објасните да ћете им поставити нека питања, а да ће они своје одговоре цртати и писати поред цртежа. Нагласите да не морају да буду велики уметнички таленти – једноставни цртежи су сасвим довољни. Проверите да ли им је јасно шта треба да раде.

4. Прочитајте прво питање на глас. Процените колико је времена потребно да би деца одговорила пре него што прочитате наредно питање.

- *Пишање бр. 1:* Замислите да је него ваших година у парку пронашао торбу са дрогама. Нацртајте шта мислите да би могло да буде у торби. Напишите називе поред својих цртежа.
- *Пишање бр. 2:* Нацртајте особу чија је торба. Напишите зашто та особа можда користе дроге.
- *Пишање бр. 3:* Нацртајте слику некога ваших година коме друг/другарица нуди дроге. Користите »балончић за текст« како бисте показали шта би ова млада особа којој нуде дроге могла да каже. Користите »балончић за мисли« како бисте показали шта би ова млада особа којој нуде дроге могла да мисли.
- *Пишање бр. 4:* Нацртајте слику некога ко дуго времена користи дроге. Напишите шта би могло да се деси тој особи као резултат узимања дрога.

5. Захвалите се деци и замолиите их да предају своје папире јер ће се они користити за следећу активност.

6. После часа, прегледајте одговоре.

- *Пишање бр. 1:* Коликог су броја дрога свесни? Да ли ово одражава теме које су изабране за њихово истраживање? Да ли су укључили и законом дозвољене, као и законом забрањене дроге?
- *Пишање бр. 2:* Шта вам цртежи показују у вези са њиховим виђењем корисника дрога? Које разлоге за коришћење дрога они наводе?
- *Пишање бр. 3:* Да ли показују да су свесни вршњачког утицаја? Стратегије за одбијање понуда са дрогама? Напетости између мисли, осећања и понашања? Да ли су свесни ризика?
- *Пишање бр. 4:* Да ли препознају последице дугорочног коришћења дрога – легалних и нелегалних? Да ли укључују физичке последице? Психолошке последице? Друштвене последице?

7. Припремите кратак резиме одговора које ћете пренети деци и на тај начин им честитати на њиховом знању.

КВИЗ

Обележиће у кућици свој одговор.

1. Пушење цигарета убија више људи него хероин	ТАЧНО ☐	НЕТАЧНО ☐
2. Шољица јаке кафе може да вас отрезни	ТАЧНО ☐	НЕТАЧНО ☐
3. Пушење цигарета спречава осећај глади	ТАЧНО ☐	НЕТАЧНО ☐
4. Све дроге и лекови могу имати штетна дејства	ТАЧНО ☐	НЕТАЧНО ☐
5. Алкохол има стимулативно дејство	ТАЧНО ☐	НЕТАЧНО ☐
6. Свако реагује исто на исту количину алкохола	ТАЧНО ☐	НЕТАЧНО ☐
7. Од амфетаминa се постаје паметнији	ТАЧНО ☐	НЕТАЧНО ☐
8. Енергетска пића садрже велику количину кофеина	ТАЧНО ☐	НЕТАЧНО ☐
9. Женама које користе стероиде могу да израсту бркови	ТАЧНО ☐	НЕТАЧНО ☐
10. Код корисника се брзо развија зависност од кокаина	ТАЧНО ☐	НЕТАЧНО ☐
11. Седативи дају додатну енергију	ТАЧНО ☐	НЕТАЧНО ☐
12. Марихуана не изазива зависност	ТАЧНО ☐	НЕТАЧНО ☐
13. Ефекти удисања лепка су слични пијанству	ТАЧНО ☐	НЕТАЧНО ☐
14. Уколико почнеш да користиш марихуану, завршићеш на хероину	ТАЧНО ☐	НЕТАЧНО ☐
15. У реду је да се користи туђи лек	ТАЧНО ☐	НЕТАЧНО ☐

